

Kaupunkisuunnittelun ekologiset ulottuvuudet

Eveliina Asikainen

Ekologinen yhdyskuntasuunnittelu ja
asuminen –seminaari

Turku 26.9.2009

Ekologian ulottuvuudet

- ☀ Ekologiana tai ekologisuuutena esitetyn asian sisällöt
- ☀ Ekologisen tarkastelun mittakaavat
- ☀ Ekologian asema kaupunkisuunnitteluprosessissa
  - ekologian ulottuvuudet Yrjö Hailan ja Richard Levinsin tapaan

Ekologisuutta voi olla

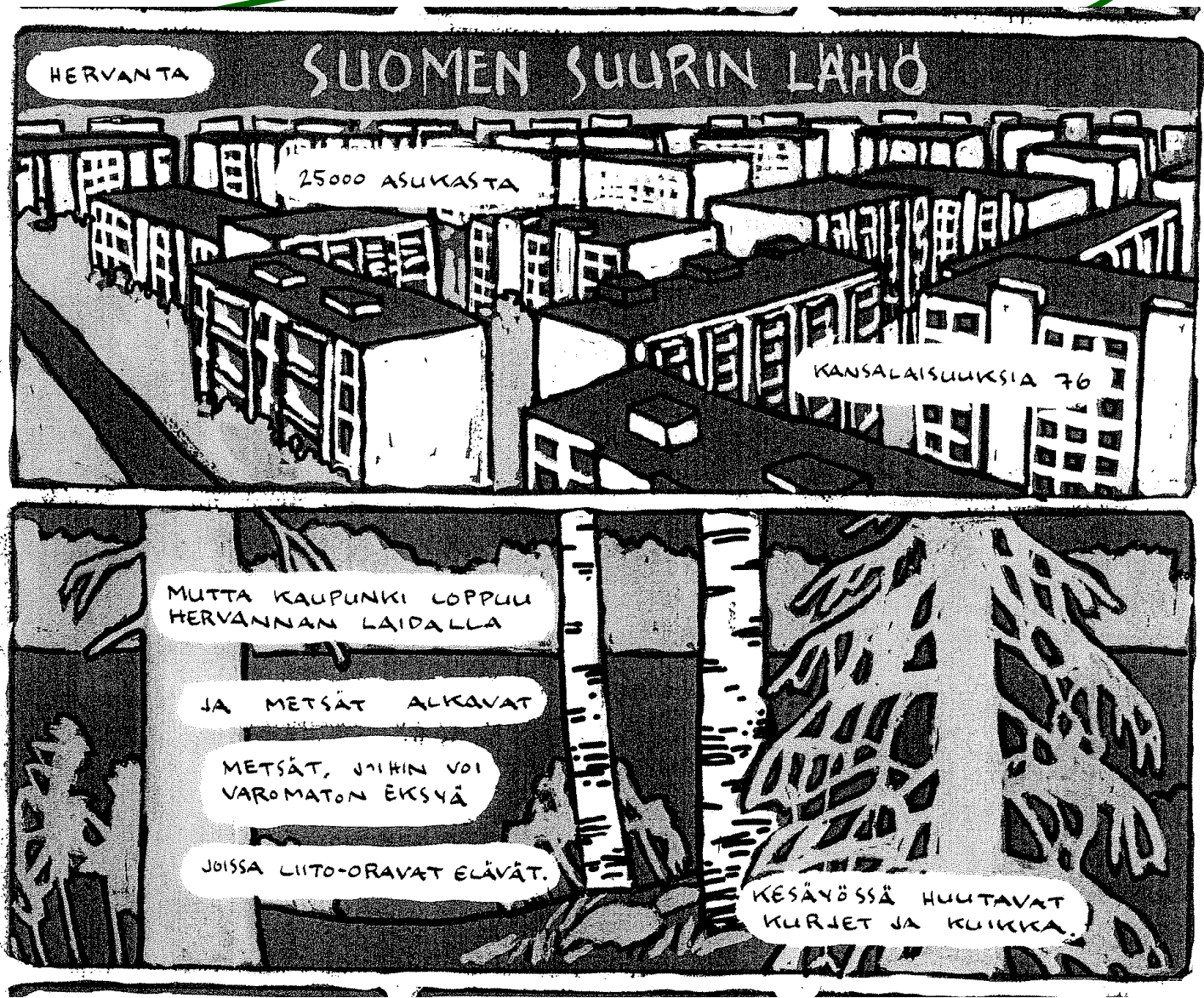
Kaupunkivihreän yhtenäisyys
ja monimuotoisuus

Luonnonläheisyys

Joukkoliikenteelle tehokas kaupunki

Luonnonolosuhteiden huomiointi

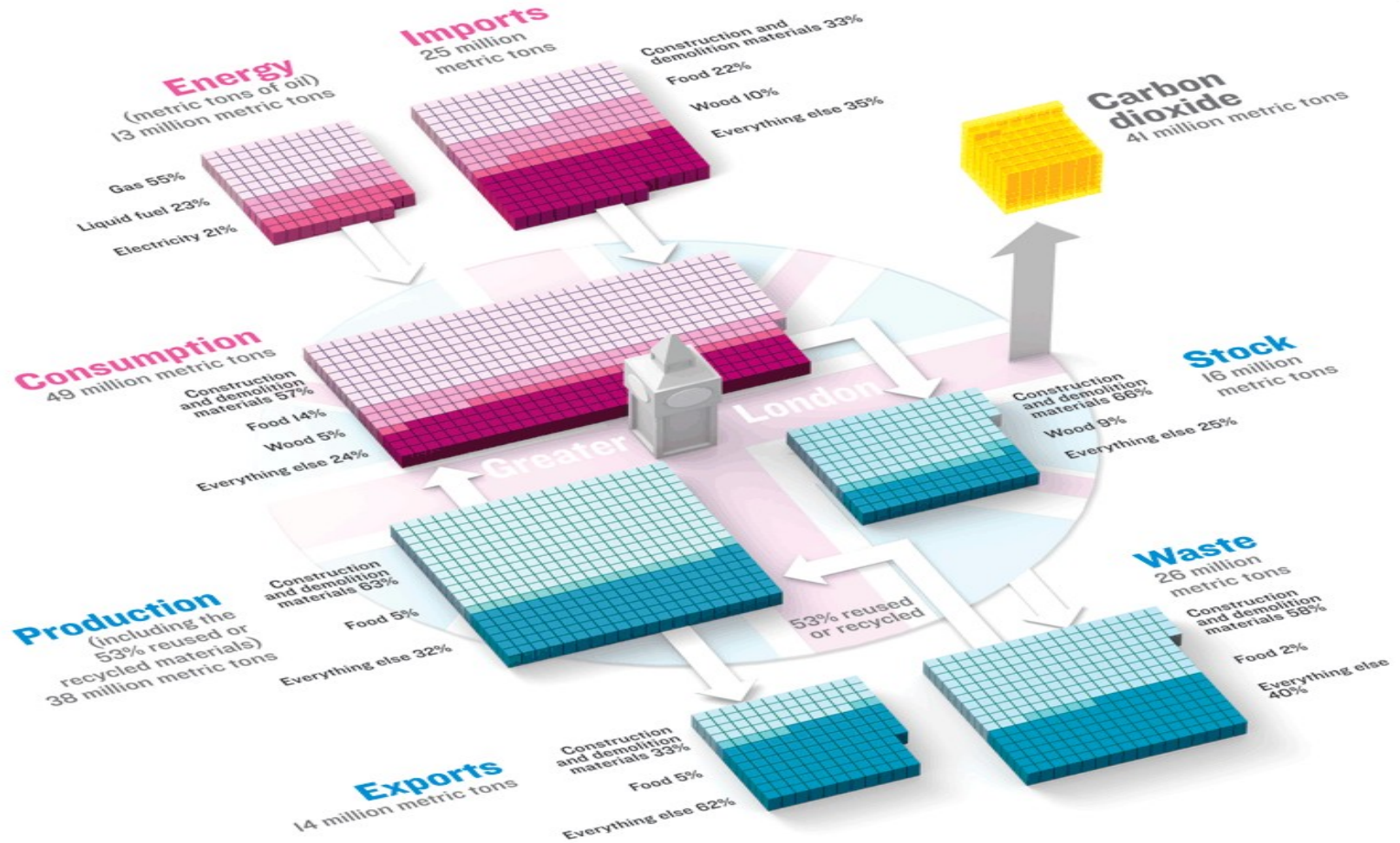
Aineiden kierron ja
energiatalouden
tarkastelu

Kaupungin metabolia

(urban metabolism/city's metabolism)

Each cube represents 100 thousand metric tons.

Ekologian mittakaavat

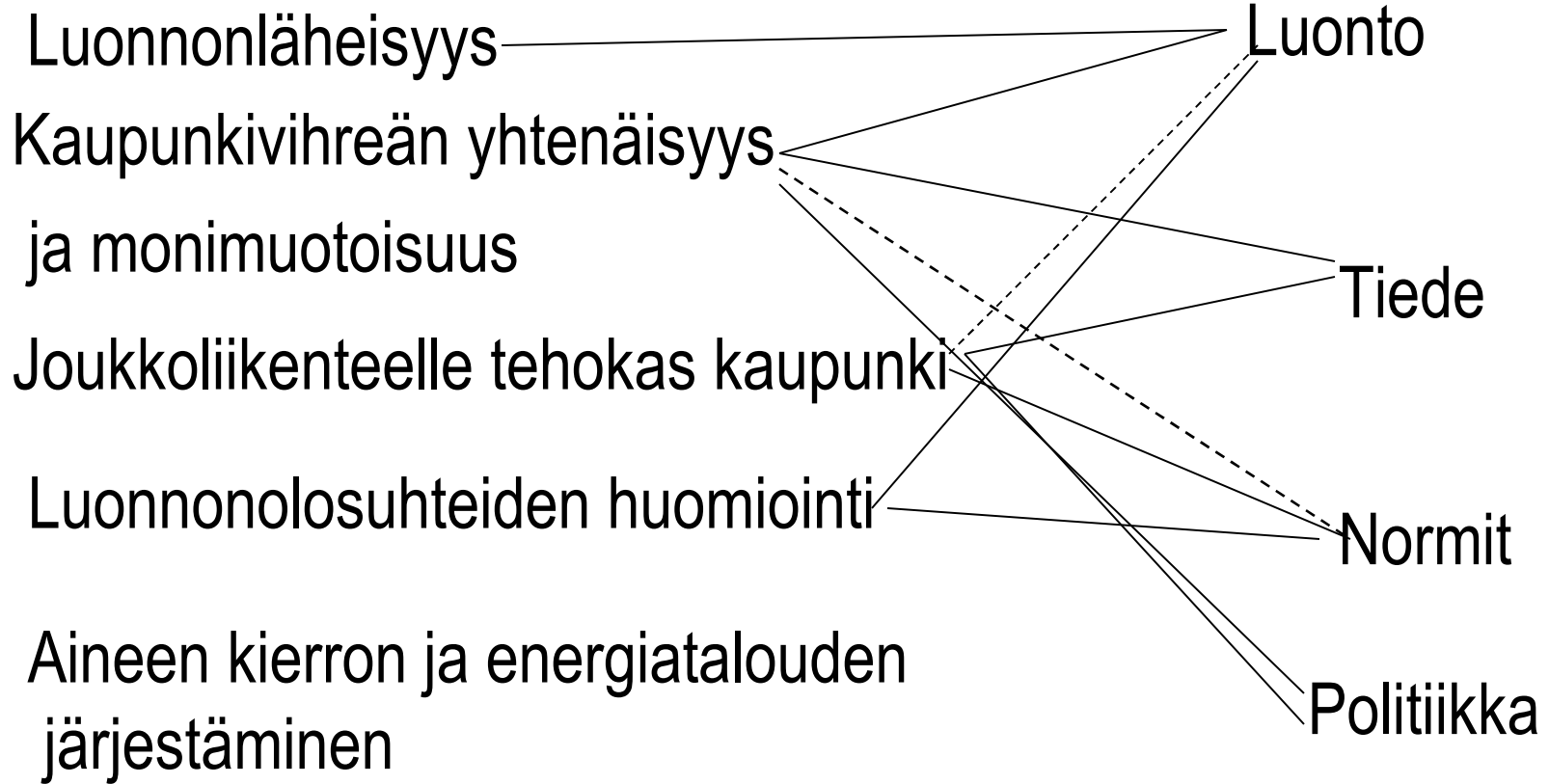

Ekologian ulottuvuuksia

- ☀ **Luonto** – luonnon talous aineellisen maailman piirteenä ja inhimillisen olemassaolon aineellisena perustana
- ☀ **Tiede** – luonnon taloutta koskeva biologian haara
- ☀ **Normi (policy)** – inhimillistä olemassaoloa koskevat ohjeet, jotka on johdettu luonnon taloutta koskevista tiedoista tai uskomuksista
- ☀ **Politiikka (politics)** – poliittinen toiminta, jonka tavoitteena on muuttaa yhteiskunta ekologisten ihanteiden mukaiseksi, poliittinen ekologia

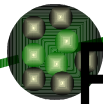

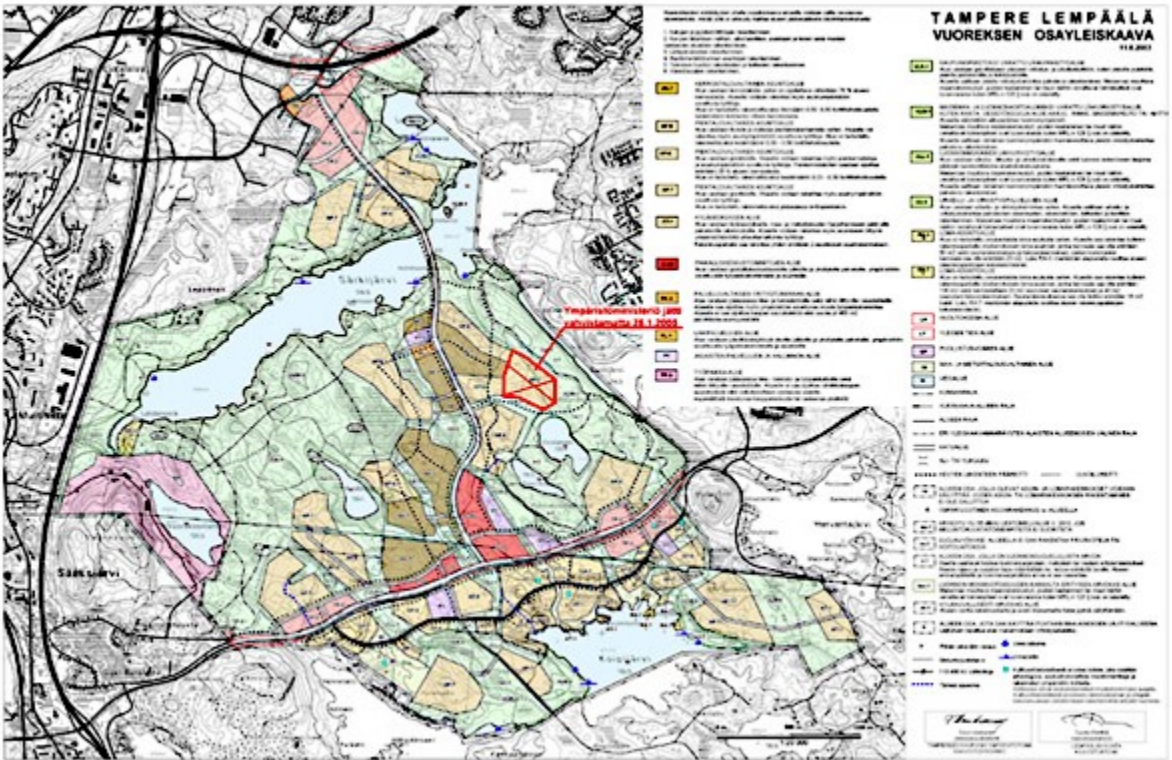
Ekologiasta / luonnosta tietäminen

- ✦ Ekologisista ilmiöistä voi olla monenlaista tietoa
  - erilaisten selvitysten tieto, numeerinen
  - arkitieto kokemuksellinen
- ✦ Millainen tieto vahvoilla päätöksenteon pohjana maankäytön suunnittelussa?
  - numeerinen turvallista päätöksentekijöille
  - kuitenkin päätös käyttää tai olla käyttämättä jotain tietoa on poliittinen -> tietäminen on poliittista (Bäcklund 2007)

Esimerkki: Biodiversiteetti ekologisena normina kaupunkisuunnittelussa

Tapaus: Vuoreksen osayleiskaavoitus
Tampereella

Ekologinen normatiivisuus

☀ MRL -> selvitysvelvoite

☀ Biodiversiteetin käsite

– Rio

– toimeenpano lainsäädännössä, EU luontodirektiivi, LSL, ML
-> suojeltavien lajien ja elinympäristöjen listat

– Toimeenpano suunnittelussa: luontoselvitykset, em. lajien elinympäristöt + metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt -> luontokohteiden arvotus

☀ => luonnon säilyminen ja ekologisuus = suojeltavat lajit ja elinympäristöt säilyvät tai eivät huononnu ainakaan merkittävässä määrin

Eikö tämä sitten ole hyvä?

- ☀️ Luonnossa muutos on pääsääntö, pysyvyys poikkeus
  - Suunnitteluprosessin aikana arvokas sukcession alkuvaiheen kohde voi kasvaa umpeen
  - Olisiko mahdollista löytää monimuotoisiksi kehitettäviä alueita
- ☀️ Kaupunkiluonto ei välttämättä täytä monimuotoisuudelle arvokkaiden kohteiden kriteereitä
  - tilanteisuuden periaate ja paikan paradoksi (esim. Haila 1995)
  - luonnon arvon määrittäminen muiden arvojen (tai ekosysteemipalvelujen) kautta

Luonnon muut arvot?

- ✦ Esim. virkistysarvoja oli vaikea artikuloida, kun säännöksiin perustuvat biodiverisiteetti-arvot vahvoja
  - > ensisijaisesti virkistysalueina tärkeiden alueiden merkitystä perusteltiin monimuotoisuusarvoilla
  - > keskustelijoiden ja argumenttien kapeneminen
- ✦ Kuitenkin ko. alue on lähiasukkaiden mukaan

Kaupunkimetsä erämaana

- ✪ Traditional Lapland landscape photograph... but instead is from Suolijärvi, Hervanta, Tampere, Finland

Asikainen & Jokinen 2008

Kaupunkiluonnon monimuotoisuusarvot?

- ✦ Mahtuvat arvotettuihin luontotyyppeihin vain vähäisessä määrin
  - Toisaalta esim. Tampereen putkilokasvien runsain lajistollinen monimuotoisuus löytyy Pispalasta (Ranta & Rahkonen 2008)
- ✦ Miten maankäytön suunnittelussa voitaisiin lisätä monimuotoisuutta?
  - Planning for biodiversity
- ✦ Luonnontilainen kaupunkimetsä?

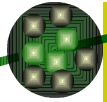
Monimuotoisuuden suojeleminen – ilmastomuutoksen torjunta

- ☀️ Ilmastomuutoksen torjunnassa ekologia on muuttunut normeiksi
  - tarkistettujen alueiden käytön tavoitteet
- ☀️ Monimuotoisuuden suojeleminen jätetty enemmän metsiin ja maaseudulle, yhdyskuntasuunnittelussa poisrajaamista
- ☀️ Tiivistäminen tarkoittaa monesti kaupungin joutomaiden rakentamista
  - > kaupungeille luonteenomaisen monimuotoisuuden häviämistä
  - > lähiluonnon kohdalla esteettiset, virkistyskäytölliset ja kenties jopa kansanterveydelliset arvot ovatkin kenties painavampia + luonnon ilmiöiden kuuluminen arkipäivään

Johtopäätöksiä

- ☀️ Kun luonnon toiminnasta johdetaan toimintaohjeita esim. kaupunkisuunnitteluun arvotetaan myös ekologian eri osa-alueita keskenään
  - tehdään arvovalintoja luonnon eri toimintojen välillä
  - tässä tilanteinen herkkyys tärkeää
- ☀️ Kaupunkiluonnon arvo syntyy suuressa määrin sille annetuista merkityksistä
  - asukkaiden kokemuksellinen tieto tärkeää päätöksenteossa
- ☀️ Luonto on muutosta ja prosesseja
  - miten se huomioidaan kaupunkisuunnittelussa

Kiitos!

eveliina.asikainen@uta.fi

Kirjallisuutta

- ✿ Asikainen, E. & Jokinen, A. 2009: Future Natures in the Making: Implementing Biodiversity in Suburban Land-Use Planning: Planning Theory & Practice 10(3), 351-368 (painossa)
- ✿ Asikainen, E. & Jokinen, A. 2008: Kaupunkiluonnon hallinnan utopia. Alue ja Ympäristö 37(2), 49-62.
- ✿ Bäcklund, P. 2007: Tietämisen politiikka. Helsingin kaupungin tietokeskus.
- ✿ Haila, Y. 1995: Mitä päättäjän tulee tietää ekologiasta. Kuntaliitto.
- ✿ Haila, Y. 2004: Retkeilyn rikkaus. Luonto ympäristöhuolen aikakaudella. Kustannusosakeyhtiö Taide.
- ✿ Haila, Y. & Levins, R. 1992: Ekologian ulottuvuudet.
- ✿ Hirvensalo, V. 2006: Modernin kaupungin luonto muutoksessa - kaupunkisuunnittelun kahdeksan esimerkkiä suomalaisesta asuinalue-suunnittelusta. Turun yliopiston julkaisuja C 245.
- ✿ Ranta, P. & Rahkonen, P. 2008: Tampereen kaupunkiluonto. Opas kaupunkiekologiaan. Tampere-seura